

הַלְבוֹת מֵאֲכִלוֹת אֲסוּרוֹת פֶּרֶק ב

א. מִכְלָל שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל-בְּהֵמָה מִפֶּרֶסֶת פֶּרֶסָה, וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת שְׁתֵּי פֶרֶסוֹת, מַעֲלַת גֵּרָה, בְּבִהְמָה אֹתָהּ, תֹּאכְלוּ" (דברים יד, ו) שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁכָּל שְׂאִינָה מַעֲלַת גֵּרָה וּמִפֶּרֶסֶת פֶּרֶסָה, אֲסוּרָה; וְלֹא הֵבֵא מִכְלָל עֲשֵׂה, עֲשֵׂה הוּא.

ב. וּבְגִמְלָה וּבְחֲזִיר וּבְאַרְנֶבֶת וּבְשֹׁפֶן נֶאֱמַר "אֶת-זֶה, לֹא תֹאכְלוּ, מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה . . ." (ויקרא יא, ד; דברים יד, ו) הָא לְמִדַּת שֶׁהֵן בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וְאֵף עַל פִּי שֵׁישׁ בֶּהֶן סִימָן אֶחָד. וְכָל שֶׁכֵּן שְׂאֵר בְּהֵמָה טְמֵאָה וְחִיָּה טְמֵאָה, שְׂאִין בָּהּ סִימָן כָּלָל שְׂאֲסוּר אֲכִילָתָהּ בְּלֹא תַעֲשֶׂה, יִתֵּר עַל עֲשֵׂה הֵבֵא מִכְלָל "אֹתָהּ, תֹּאכְלוּ" (ויקרא יא, ג; דברים יד, ו).

ג. לְפִיכֵן כָּל הָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר בְּהֵמָה וְחִיָּה טְמֵאָה, כְּזִית לֹקֶה מִן הַתּוֹרָה, בֵּין שְׂאֵכֵל מִן הַבֶּשֶׂר בֵּין שְׂאֵכֵל מִן הַחֵלֶב: לֹא חֵלֶק הַכְּתוּב בְּטֵמְאִים, בֵּין בֶּשֶׂרם לַחֵלֶבם.

ד. הָאָדָם אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "וַיְהִי הָאָדָם, לְנֶפֶשׁ חַיָּה" (בראשית ב, ז), אֵינוֹ בְּכָלָל מֵיֵנִי חַיָּה בַּעֲלַת פֶּרֶסָה; לְפִיכֵן אֵינוֹ בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְהָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר הָאָדָם אוֹ מִחֵלְבוֹ, בֵּין מִן הַחַי בֵּין מִן הַמֵּת אֵינוֹ לֹקֶה. אֲבָל אֲסוּר הוּא בַּעֲשֵׂה, שֶׁהָרִי מִנָּה הַכְּתוּב שְׁבַעַת מֵיֵנִי חַיָּה וְאֶמַר בֶּהֶן "זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ" (ויקרא יא, ב) הָא כָּל שֶׁהוּא חוּץ מֵהֵן, לֹא תֹאכְלוּ; וְלֹא הֵבֵא מִכְלָל עֲשֵׂה, עֲשֵׂה הוּא.

ה. הָאוֹכֵל כְּזִית מִבֶּשֶׂר עוֹף טְמֵא לֹקֶה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֶת-אַלְהֵי תִשְׁקְצוּ מִן-הָעוֹף, לֹא יֹאכְלוּ" (ויקרא יא, יג); וְהָרִי עֹבֵר עַל עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל-צִפּוֹר טְהוֹרָה, תֹּאכְלוּ" (דברים יד, יא) הָא טְמֵאָה, לֹא תֹאכְלוּ. וְכֵן הָאוֹכֵל כְּזִית מִדֶּג טְמֵא לֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְשִׁשְׁקִי, יִהְיוּ לָכֶם; מִבֶּשֶׂרם לֹא תֹאכְלוּ" (ויקרא יא, יא); וְעֹבֵר עַל עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל אֲשֶׁר-לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקִשׁ . . . תֹּאכְלוּ" (ויקרא יא, ט) מִכְלָל שְׂאִין לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקִשׁ, לֹא יֹאכֵל. הָא לְמִדַּת שֶׁכָּל הָאוֹכֵל דֶּג טְמֵא, אוֹ בְּהֵמָה וְחִיָּה טְמֵאָה, אוֹ עוֹף טְמֵא בְּטֵל מִצְוַת עֲשֵׂה, וְעֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה.

ו. חֲגַב טְמֵא, הָרִי הוּא בְּכָלָל שְׂרֵץ הָעוֹף; וְהָאוֹכֵל כְּזִית מִשְׂרֵץ הָעוֹף לֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל שְׂרֵץ הָעוֹף, טְמֵא הוּא לָכֶם: לֹא, יֹאכְלוּ" (דברים יד, ט). וְאִיזָה הוּא שְׂרֵץ הָעוֹף, כְּגוֹן זָבוּב וִיתוֹשׁ וְדַבְּרוּרָה וְצִרְעָה וְכִיּוֹצָא בִּהֵן.

ז. הָאוֹכֵל כְּזִית מִשְׂרֵץ הָאָרֶץ לֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל-הַשְּׂרֵץ, הַשְּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא, לֹא יֹאכֵל" (ויקרא יא, מא). וְאִיזָה הוּא שְׂרֵץ הָאָרֶץ, כְּגוֹן חֲלָד וְצָב וְנַחֲשִׁים וְעִקְרָבִים וְחַפּוּשִׁית וְנִדָּל וְכִיּוֹצָא בִּהֵן. וְשִׁמוּנָה שְׂרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵן "הַחֲלָד וְהַעֲכָבֵר, וְהַצָּב . . . וְהָאֲנָקָה וְהַכֶּחָ, וְהַלְטָאָה; וְהַחֲמָט, וְהַתְנַשְׁמֶת" (ויקרא יא, כט-ל) הָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂרָן כַּעֲדָשָׁה, לֹקֶה: שְׂעוֹר אֲכִילָתוֹ, כְּשֶׁעוֹר טְמֵאָתוֹ. וְכָלם מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְכַעֲדָשָׁה.

ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשְׂאֵכֵל מֵהֵן אַחֵר מִיתָתוֹ. אֲבָל הַחוּתוֹף אֲבָר מִן הַחַי מִן אֶחָד מֵהֵן, וְאֹכְלוֹ אֵינוֹ לֹקֶה עָלָיו, עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ כְּזִית; וְכֵלָן מִצְטָרְפִין לְכְּזִית. אֲכָל אֲבָר שְׁלָם מִן הַשְּׂרֵץ אַחֵר שְׁמַת אֵינוֹ לֹקֶה, עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ כַּעֲדָשָׁה.

ט. דָּם שְׁמוּנָה שְׂרָצִים וּבֶשֶׂרָן מִצְטָרֵף לְכַעֲדָשָׁה, וְהוּא שִׁיְהִיָּה

הדם מחבר בבשר. וכן דם הנחש מצטרף לבשרו לכזית, ולוקה עליו לפי שאין בשרו חלוק מדמו, ואף על פי שאינו מטמא; וכן כל כיוצא בו, משאר שרצים שאינן מטמאין.

י. דם שרצים שפרש, וכנסו ואכלו לוקה עליו בכזית: והוא, שיתרו בו משום אוכל שרץ; אבל אם התרו בו משום אוכל דם פטור, שאין חיבין אלא על דם בהמה וחייה ועוף. וכל השעורין ומחלקותיהן, הלכה למשה מסיני.

יא. האוכל כזית משרץ המים לוקה מן התורה, שנאמר "אל-תשקצו, את-נפשתיכם, בכל-השרץ, השרץ; ולא תטמאו בהם" (ויקרא יא, מג): הרי כלל בלאו זה, שרץ הארץ ושרץ העוף ושרץ המים. איזה הוא שרץ המים אלו הבריות הקטנות כמו התולעים והעלוקה שבמים, והבריות הגדולות ביותר שהן חיות הים: כללו שלדבר כל שאינו בצורת הדגים לא דג טמא ולא דג טהור, כגון כלב המים והדלפון והצפרדע וכיוצא בהן.

יב. אלו המינין הנבראין באשפות ובגופי הנבלות כגון רמה ותולעה וכיוצא בהן, שאינן נבראין מזכר ונקבה אלא מן הגללים שהסריחו וכיוצא בהן הן הנקראין רומש על הארץ; והאוכל מהן כזית לוקה, שנאמר "ולא תטמאו את-נפשתיכם, בכל-השרץ הרמש על-הארץ" (ויקרא יא, מד), ואף על פי שאינן פריין ורביין. אבל "השרץ, השרץ על-הארץ" (ויקרא יא, מא; ויקרא יא, מב), הוא שפורה ורובה מזכר ונקבה.

יג. אלו המינין הנבראין בפרות ובמאכלות, אם פרשו ויצאו לארץ אף על פי שחזרו לתוך האכל מי שאכל מהן כזית, לוקה: שנאמר "לכל-השרץ, השרץ על-הארץ לא תאכלום, כי-שקץ הם" (ויקרא יא, מב), לאסר אלו שפרשו לארץ. אבל אם לא פרשו, מתר לאכל הפרי והתולעת שבתוכו.

יד. במה דברים אמורים, שהתליע האכל אחר שנעקר מן הארץ. אבל אם התליע והוא מחבר אותה התולעת אסורה כאלו פרשה לארץ, שעל הארץ נבראת; ולוקין עליה. ואם ספק, אסורה; לפיכך כל מיני פרות שדרךן להתליע כשהן מחברין לא יאכל עד שיבדק הפרי מתוכו, שמא יש בו תולעת. ואם שהה הפרי אחר שנעקר שנים עשר חדש אוכל בלא בדיקה, שאין תולעת שבו מתקימת שנים עשר חדש.

טו. פרשו לאויר ולא נגעו בארץ, או שפרשו מקצתן לארץ, או שפרשו אחר שמתו, או שנמצאת תולעת על הגרענה מבפנים, או שיצאו מתוך האכל לתוך אכל אחר כל אלו אסורין מספק, ואין לוקין עליהן.

טז. תולעת הנמצאת במעי הדגים, ובמוח שבראש הבהמה, והנמצאת בבשר אסורה; אבל דג מליח שהתליע, הרי התולעת שבו מתרת, שהן פרות שהתליעו אחר שנעקרו מן הארץ, שמתר לאכלן כלן כאחת בתולעת שבתוכן.

יז. וכן המים שבכלים שהשריצו הרי אותן השרצים מתרין לשותותן עם המים, שנאמר "כל אשר-לו סנפיר וקשקשת במים, בימים ובנחלים אתם תאכלו" (ויקרא יא, ט): כלומר במים בימים ובנחלים הוא שאתה אוכל את שיש לו, ואין אתה אוכל את שאין לו; אבל בכלים בין שיש לו בין שאין לו, מתר.

יח. שָׂרַץ הַמַּיִם הַנִּבְרָא בְּשִׁיחִין וּבִבּוּרֹת וּבִמְעָרוֹת הוֹאִיל וְאִינָן מִיָּם נוֹבְעִין, וְהָרִי הֵן עֲצוּרִים הָרִי הֵן כַּמִּים שְׂבָכִים, וּמִתָּר; וְשׁוֹחָה וְשׁוֹתָה וְאִינוּ נִמְנָע, וְאָף עַל פִּי שְׂבּוּלָע בְּשַׁעַת שְׁתִּיהָ מֵאוֹתָן הַשְּׂרָצִים הַדִּקִּים.

יט. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, שְׁלֹא פָּרְשׁוּ מִמָּקוֹם בְּרִיתָן. אֲבָל אִם פָּרַשׁ הַשְּׂרָץ אֶף עַל פִּי שְׁחֹזֵר לַתּוֹךְ הַכְּלִי אוֹ לַתּוֹךְ הַבוּר, אֲסוּר: פָּרַשׁ לְדַפְּנֵי הַחֲבִית, וְחֹזֵר וְנִפְּל לַתּוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לַתּוֹךְ הַשְּׂכָר מִתָּר; וְכֵן אִם פָּרַשׁ לְדַפְּנֵי הַבוּר אוֹ הַמְּעָרָה, וְחֹזֵר לַמַּיִם מִתָּר.

כ. הַמִּסְנֵן אֶת הַיֵּין אוֹ אֶת הַחֲמִץ אוֹ אֶת הַשְּׂכָר, וְאָכַל מִן הַיֵּבְחוּשִׁין אוֹ הַיְּתוּשִׁין וְהַתּוֹלָעַת שֶׁסִּנֵּן לֹקֶה מִשּׁוּם שְׂרָץ הַמַּיִם, אוֹ שְׂרָץ הָעוֹף וְשְׂרָץ הַמַּיִם: וְאִפְּלוּ חֲזָרוּ לְכָל אַחֵר שֶׁסִּנֵּן, שֶׁהָרִי פָּרְשׁוּ מִמָּקוֹם בְּרִיתָן. אֲבָל אִם לֹא סִנֵּן, שׁוֹתָה וְאִינוּ נִמְנָע, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשְׁנוּ.

כא. זֶה שֶׁאִמְרָנוּ בַּפֶּרֶק זֶה, הָאוֹכֵל כֹּזֵית בְּשֹׂאכָל כֹּזֵית מִבְּרִיהָ גְדוּלָּה, אוֹ שֶׁצָּרַף מַעֲט מִבְּרִיהָ זֶה וּמַעֲט מִבְּרִיהָ זֶה שְׂבָמִינָה עַד שֹׂאכָל כֹּזֵית. אֲבָל הָאוֹכֵל בְּרִיהָ טִמְאָה בְּפָנֶי עֲצָמָה כְּלָה הָרִי זֶה לֹקֶה מִן הַתּוֹרָה, וְאִפְּלוּ הִיתָה פְּחוּתָה מִפְּחֻדָּל, בֵּין שֹׂאכָלָה מִתָּה, בֵּין שֹׂאכָלָה חַיָּה; וְאִפְּלוּ סֵרַחַת הַבְּרִיהָ, וְנִשְׁתַּנַּת צוּרְתָהּ הוֹאִיל וְאִכְלָה כְּלָה, לֹקֶה. נִמְלָה שֶׁחֲסָרָה אִפְּלוּ אַחַת מִרְגְּלֶיהָ, אִינוּ לֹקֶה עָלֶיהָ אֲלֵא בְּכֹזֵית.

כב. לְפִיכָךְ הָאוֹכֵל זָכוּב שָׁלֵם אוֹ יְתוּשׁ שָׁלֵם, בֵּין חַי בֵּין מֵת לֹקֶה מִשּׁוּם שְׂרָץ הָעוֹף. הָרִי שֶׁהִיתָה הַבְּרִיהָ מִשְׂרָץ הָעוֹף וּמִשְׂרָץ הַמַּיִם וּמִשְׂרָץ הָאָרֶץ, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ לָהּ כְּנָפִים וְהִיא מְהֻלָּכֶת עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁאֵר שְׂרָצִים וְהִיתָה רְבֵּה בַּמַּיִם, וְאִכְלָה לֹקֶה שְׁלוֹשׁ מַלְקִיּוֹת; וְאִם הִיתָה יָתֵר עַל זֶה מִן הַמִּינִין שֶׁנִּבְרְאוּ בַּפְּרוֹת, לֹקֶה עָלֶיהָ אַרְבַּע מַלְקִיּוֹת; וְאִם הִיתָה מִן הַמִּינִין שֶׁפָּרִין וְרִבִּין, לֹקֶה חֲמֵשׁ. וְאִם הִיתָה מְכַלָּל עוֹף טִמְאָה יָתֵר עַל הוֹיָתָה מִשְׂרָץ הָעוֹף, לֹקֶה עָלֶיהָ שֵׁשׁ מַלְקִיּוֹת מִשּׁוּם עוֹף טִמְאָה, וּמִשּׁוּם שְׂרָץ הָעוֹף, וּמִשּׁוּם שְׂרָץ הָאָרֶץ, וּמִשּׁוּם שְׂרָץ הַמַּיִם, וּמִשּׁוּם רוֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ, וּמִשּׁוּם תּוֹלָעַת הַפְּרוֹת: בֵּין שֹׂאכָלָה כְּלָה, בֵּין שֹׂאכָל מִמֶּנָּה כֹּזֵית. לְפִיכָךְ הָאוֹכֵל נִמְלָה הַפּוֹרְחַת הַגְּדוּלָּה בַּמַּיִם, לֹקֶה חֲמֵשׁ מַלְקִיּוֹת.

כג. רִסַּק נְמָלוֹת, וְהִבִּיא אַחַת שְׁלֵמָה וְצִרְפָּה לְאֵלוּ שְׁנַתְרַסְקוּ, וְנִעְשָׂה הַכֹּל כֹּזֵית, וְאִכְלוּ לֹקֶה שֵׁשׁ מַלְקִיּוֹת: חֲמֵשׁ מִשּׁוּם נְמָלָה הָאֶחָת, וְאַחַת מִשּׁוּם כֹּזֵית מִנִּבְלַת הַטִּמְאִים.

הַלְבוֹת מֵאֲכֻלוֹת אֲסוּרוֹת פֶּרֶק ג

א. כָּל מֵאֲכָל הַיּוֹצֵא מִמִּין מִן הַמִּינִין הָאֲסוּרִין שְׁלוּקִין עַל אֲכִילָתָן הָרִי אוֹתוֹ הַמֵּאֲכָל אֲסוּר בְּאֲכִילָה מִן הַתּוֹרָה, כְּגוֹן חֵלֶב בְּהֵמָה וְחֵיָה הַטִּמְאִים וּבִיצי עוֹף וְדָג הַטִּמְאִים: שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֵת בֵּית הַיַּעֲנָה" (ויקרא יא, טז; דברים יד, טו), זֶה בִּיצָתָהּ; וְהוּא הַדִּין לְכָל הָאֲסוּר בִּיעֲנָה, וּלְכָל הַדְּבָרִים הַדּוּמִין לְבִיצָה.

ב. חֵלֶב הָאָדָם מִתָּר בְּאֲכִילָה, אֶף עַל פִּי שֶׁבֶשֶׁר הָאָדָם אֲסוּר בְּאֲכִילָה; כִּכָּר בְּאִרְנוֹ שֶׁהוּא בַּעֲשָׂה. דִּבֶּשׁ דְּבוּרִים וְדִבֶּשׁ צִרְעִים, מִתָּר מִפְּנֵי שֶׁאִינוּ מִתְמַצִּית גּוֹפֶן, אֲלֵא כּוֹנְסִין אוֹתוֹ מֵעַל

הַעֲשִׂים בְּתוֹךְ פִּיהֶן וּמִקִּיאוֹת אוֹתוֹ בַּכּוֹרֶת כְּדִי שְׁיִמָּצְאוּ אוֹתוֹ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים.

ג. אֵף עַל פִּי שֶׁחֵלֵב הָאָדָם מִתֵּר, אָסְרוּ חֻכְמִים לְגָדוֹל לִינֵק אוֹתוֹ מִן הַשְּׂדִים; אֲלֹא חוֹלֶבֶת אֲשֶׁה לְתוֹךְ הַפִּלִי, וְשׁוֹתָהּ. וְגָדוֹל שְׁיִנֵּק מִן הַשֵּׁד כִּיּוֹנֵק שָׂרֵץ, וּמִכִּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֵדוֹת.

ד. יוֹנֵק תִּינוּק וְהוֹלֵךְ, אֶפְלוּ אַרְבַּע אוֹ חֲמֵשׁ שָׁנִים. וְאִם גָּמְלוּהוּ וּפָרַשׁ שְׁלוֹשָׁה יָמִים אוֹ יֵתֵר מִחֲמַת בְּרִיו, וְלֹא מִחֲמַת חֲלִי אֵינוֹ חוֹזֵר וְיוֹנֵק; וְהוּא, שֶׁגָּמְלוּהוּ אַחֵר אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֹדֶשׁ; אֲבָל בְּתוֹךְ זֶמֶן זֶה אֶפְלוּ גָמְלוּהוּ חֹדֶשׁ אוֹ שְׁנַיִם מִתֵּר לַחֲזוֹר וְלִינֵק, עַד סוֹף אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֹדֶשׁ.

ה. אֵף עַל פִּי שֶׁחֵלֵב בְּהֵמָה טָמְאָה וּבִיצֵי עוֹף טָמֵא אֲסוּרִין מִן הַתּוֹרָה, אֵין לּוֹקִין עֲלֵיהֶן: שֶׁנֶּאֱמַר "מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ" (ויקרא יא, ח; דברים יד, ח) עַל הַבָּשָׂר הוּא לּוֹקָה, וְאֵינוֹ לּוֹקָה עַל הַבִּיצָה וְעַל הַחֵלֵב; וְהָרִי הָאוֹכֵל אוֹתָן כָּאוֹכֵל חֲצִי שְׁעוֹר שֶׁהוּא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ לּוֹקָה. אֲבָל מִכִּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֵדוֹת.

ו. יֵרָאֶה לִּי שֶׁהָאוֹכֵל בִּיצֵי דָגִים טָמְאִים הִנְמָצְאִין בְּמַעֲיָהָן כָּאוֹכֵל קֶרֶבִי דָגִים, וְלוֹקָה מִן הַתּוֹרָה; וְכֵן בִּיצֵי הָעוֹף הַתְּלוּיּוֹת בְּאֶשְׁכּוֹל, שֶׁעֲדִין לֹא פָּרְשׁוּ וְנִגְמְרוּ הָאוֹכֵל אוֹתָן לּוֹקָה, כָּאוֹכֵל בְּנֵי מַעֲיָם שְׁלֵהֶן.

ז. בִּיצַת עוֹף טָמֵא שֶׁהִתְחִיל הָאֶפְרוֹחַ לְהִתְרַקֵּם בָּהּ, וְאֶכְלָהּ לּוֹקָה מִשּׁוּם אוֹכֵל שָׂרֵץ הָעוֹף; אֲבָל בִּיצַת עוֹף טָהוֹר שֶׁהִתְחִיל הָאֶפְרוֹחַ לְהִתְרַקֵּם בָּהּ, וְאֶכְלָהּ מִכִּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֵדוֹת. נִמְצָא עָלֶיהָ קֶרֶט דָּם אִם עַל הַחֵלְבּוֹן, זוֹרֵק אֶת הַדָּם וְאוֹכֵל אֶת הַשָּׂאֵר; וְאִם עַל הַחֵלְמוֹן, אֲסוּרָה כָּלָה. בִּיצָה הַמוּזָרֶת, הַנֶּפֶשׁ הַיֵּפָה תֹאכֵל. אֶפְרוֹחַ שֶׁנִּלְדָּא אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְּפַתְחוּ עֵינָיו, מִתֵּר לֶאֱכֹלוֹ.

ח. בְּהֵמָה טָהוֹרָה שֶׁנִּטְרָפָה, חֵלְבָהּ אֲסוּר כַּחֲלֵב בְּהֵמָה טָמְאָה; וְכֵן בִּיצַת עוֹף שֶׁנִּטְרָף, כְּבִיצַת עוֹף טָמֵא. נִתְּנָבֵל הָעוֹף אִם נִמְצְאָת בּוֹ בִּיצָה גְּמוּרָה כְּנִמְכֹּרֶת בַּשּׁוּק, הָרִי זֶה מִתֵּרֶת.

ט. אֶפְרוֹחַ שֶׁלְּבִיצַת טְרֵפָה מִתֵּר, שְׂאִין מִינוֹ טָמֵא. הִיָּה הָעוֹף סֶפֶק טְרֵפָה כָּל הַבִּיצִים שֶׁתִּלְדַּב בְּעֶרְמָה רֵאשׁוֹנָה, מִשְׁהִין אוֹתָן: אִם טַעֲנָה עֶרְמָה שְׁנִיָּה וְהִתְחִילָה לִילֵד, הִתְרוּ הָרֵאשׁוֹנוֹת; וְאִם לֹא יִלְדָּה, הָרִי הֵן אֲסוּרוֹת.

י. חֵלֵב בְּהֵמָה טָמְאָה, אֵינוֹ נִקְפָּה וְעוֹמֵד כַּחֲלֵב הַטָּהוֹרָה; וְאִם נִתְעַרֵּב חֵלֵב טָהוֹרָה בַּחֲלֵב טָמְאָה כְּשֶׁתַּעֲמִיד אוֹתוֹ יַעֲמֵד חֵלֵב הַטָּהוֹרָה, וַיֵּצֵא חֵלֵב הַטָּמְאָה עִם הַקּוֹס שֶׁלְּגִבְנָהּ. וּמִפְּנֵי זֶה יִתֵּן הַדִּין שֶׁכָּל חֵלֵב הִנְמָצָא בְּיַד גּוֹי אֲסוּר, שְׂמָא עָרֵב בּוֹ חֵלֵב בְּהֵמָה טָמְאָה; וּגְבִנַּת הַגּוֹיִים מִתֵּרֶת, שְׂאִין חֵלֵב בְּהֵמָה טָמְאָה מִתְּגַבֵּן. אֲבָל בִּימֵי חֻכְמֵי מִשְׁנָה גָּזְרוּ עַל גְּבִנַּת הַגּוֹיִים, וְאֲסוּרוֹהָ מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בַּעֲוֹר הַקֶּבֶה שֶׁלְּשִׁחִיטָתָן שֶׁהִיא נִבְלָה.

יא. וְאִם תֹּאמַר וְהִלּוּא עוֹר הַקֶּבֶה דְּבַר קֶטֶן הוּא עַד מְאוֹד בַּחֲלֵב שֶׁעֲמֵד בּוֹ, וְלָמָּה לֹא יִבְטַל בְּמַעֲוָטוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַמַּעֲמִיד אֶת הַגְּבִנָּה; וְהוֹאִיל וְדְּבַר הָאֲסוּר הוּא שֶׁהַעֲמִיד, הָרִי הַכֹּל אֲסוּר כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר.

יב. גְּבִנָּה שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ הַגּוֹיִים בַּעֲשָׂבִים, אוֹ בְּמֵי פְרוֹת כְּגוֹן שָׂרֵף תְּאֲנִים, וְהָרִי הֵן נִכְרִין בַּגְּבִנָּה הוֹרוּ מִקְצַת גְּאוּנִים שֶׁהִיא

אסורה: שֶׁכָּבֵר גָּזְרוּ עַל כָּל גְּבֻנַּת הַגּוֹיִים, בֵּין שֶׁהַעֲמִידוּהָ בְּדָבָר
אֲסוּר בֵּין שֶׁהַעֲמִידוּהָ בְּדָבָר מִתֵּר גְּזֵרָה, מַשּׁוּם שֶׁהַעֲמִידוּהָ
בְּדָבָר הָאֲסוּר.

יג. הָאוֹכֵל גְּבֻנַּת הַגּוֹיִים, אוֹ חֵלֶב שֶׁחִלְבוּהוּ וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֶהוּ
מִפֵּין אוֹתוֹ מִכֶּת מִרְדּוֹת. הַחֲמָאָה שֶׁלְּגוֹיִים מְקַצֵּת גְּאוּנִים
הַתִּירוּהָ, שֶׁהִרִי לֹא גָזְרוּ עַל הַחֲמָאָה, וְחֵלֶב הַטְּמֵאָה אֵינוֹ עוֹמֵד;
וּמְקַצֵּת גְּאוּנִים אֲסוּרוֹהָ, מִפְּנֵי צִחְצוּחֵי חֵלֶב שִׁישְׂאָר בָּהּ, שֶׁהִרִי
הַקּוֹס שֶׁבַחֲמָאָה אֵינוֹ מַעֲרֵב עִם הַחֲמָאָה כְּדִי שִׁיבְטֹל בְּמַעוּטוֹ,
וְכָל חֵלֶב שֶׁלֶּהֶן חוֹשְׁשִׁין לוֹ, שָׁמָּה עֵרֵב בּוֹ חֵלֶב טְמֵאָה.

יד. יִרְאֶה לִי שָׂאֵם לָקַח חֲמָאָה מִן הַגּוֹיִים, וּבִשְׁלָה עַד שֶׁהִלְכוּ
לֶהֱנֶן צִחְצוּחֵי חֵלֶב הִרִי זֶה מִתְּתָר: שָׂאֵם תֹּאמַר נִתְעַרְבוּ עִמָּה
וְנִתְבַּשַּׁל הַכֹּל, בְּטָלוּ בְּמַעוּטָן. אֲבָל הַחֲמָאָה שֶׁבִשְׁלָה אוֹתָהּ
גּוֹיִים אֲסוּרָה מַשּׁוּם גְּעוּלֵי גּוֹיִים, כִּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.

טו. יִשְׂרָאֵל שִׁישֵׁב בְּצַד הָעֵדֶר שֶׁלְּגוֹי, וְהִלֵּךְ הַגּוֹי וְהִבִּיא לוֹ חֵלֶב
מִן הָעֵדֶר אֵף עַל פִּי שִׁישׁ בְּעֵדֶר בַּהֲמָה טְמֵאָה הִרִי זֶה מִתֵּר, וְאֵף
עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאָה אוֹתוֹ חוֹלֵב: וְהוּא, שֶׁיִּכּוֹל לִרְאוֹתוֹ כִּשְׁהוּא
חוֹלֵב כִּשִּׁיעֲמַד, שֶׁהַגּוֹי מִתְּיָרָא לְחֵלֶב מִן הַטְּמֵאָה, שָׁמָּה יַעֲמַד
וְיִרְאֶה אוֹתוֹ.

טז. בִּיצָה שְׁשִׁנֵּי רֵאשִׁיָּה כְּדִין, אוֹ שְׁשִׁנֵּי רֵאשִׁיָּה כְּדִין, אוֹ שֶׁהִיָּה
חֲלָמוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָבוֹן מִבְּפָנִים בִּידוּעַ שֶׁהִיא בִּיצַת עוֹף טָמֵא;
רֵאשִׁיָּה אֶחָד כֹּד וְרֵאשִׁיָּה אֶחָד חֵד, וְחֲלָבוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָמוֹן
מִבְּפָנִים אֶפְשָׁר שֶׁהִיא בִּיצַת עוֹף טָמֵא, וְאֶפְשָׁר שֶׁהִיא בִּיצַת עוֹף
טָהוֹר.

יז. לְפִיכָךְ שׁוֹאֵל לְצִיד הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׁמוֹכְרָה: אִם אָמַר לוֹ שֶׁלְּעוֹף
פְּלוֹנִי הוּא, וְעוֹף טָהוֹר הוּא סוֹמֵךְ עָלָיו; וְאִם אָמַר לוֹ שֶׁלְּעוֹף
טָהוֹר הוּא, וְלֹא אָמַר לוֹ שְׁמוֹ אֵינוֹ סוֹמֵךְ עָלָיו. לְפִיכָךְ אֵין
לּוֹקְחִין בִּיצִים מִן הַגּוֹיִים אֲלָא אִם הִיָּה מִפִּיר אוֹתָן, וַיֵּשׁ לוֹ בָּהֶן
טְבִיעוֹת עֵין שֶׁהֶן בִּיצֵי עוֹף פְּלוֹנִי הַטָּהוֹר; וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לֶהֱנֶן
שָׁמָּה הֵן בִּיצֵי טְרֵפָה. וְאֵין לּוֹקְחִין מִן הַגּוֹיִים בִּיצָה טְרוּפָה כָּלָל.

יח. בִּיצֵי דָגִים, סִמְנֵיהֶם כְּסִימָנֵי בִיצֵי הָעוֹף: אִם הָיוּ שְׁנֵי
רֵאשִׁיָּה כְּדִין, אוֹ חֵדִין טְמֵאִין. אֶחָד כֹּד וְאֶחָד חֵד, שׁוֹאֵל
לְיִשְׂרָאֵלִי הַמוֹכֵר: אִם אָמַר לוֹ, אֲנִי מְלַחֲתִים וְהוֹצֵאתִים מִדָּג
טָהוֹר אוֹכֵל עַל פִּיו; וְאִם אָמַר לוֹ, טָהוֹרִין הֵן אֵינוֹ נֶאֱמָן, אֲלָא
אִם כֵּן הִיָּה אָדָם שֶׁהִחֲזֹק בְּכַשְׁרוֹת.

יט. וְכֵן אֵין לּוֹקְחִין גְּבֻנָּה וְחִתְכַּת דָּג שְׁאֵין בָּהֶן סִימָן, אֲלָא
מִיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁהִחֲזֹק בְּכַשְׁרוֹת; אֲבָל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כִּשְׁהִיתָה רְבָה
לְיִשְׂרָאֵל, לּוֹקְחִין מִכָּל יִשְׂרָאֵלִי שָׁבָה. וְהַחֵלֶב לּוֹקְחִין אוֹתוֹ מִכָּל
יִשְׂרָאֵל, בְּכָל מְקוֹם.

כ. הַכּוֹבֵשׁ דָּגִים טְמֵאִים, צִירָן אֲסוּר; אֲבָל צִיר חֲגָבִים טְמֵאִים
מִתֵּר, מִפְּנֵי שְׁאֵין בָּהֶן לְחִלּוּחִית. לְפִיכָךְ אֵין לּוֹקְחִין צִיר מִן
הַגּוֹיִים, אֲלָא אִם כֵּן הִיָּה דָּג טָהוֹר מְשׁוּטָט בּוֹ, אֶפְלוּ דָּג אֶחָד.

כא. גּוֹי שֶׁהִבִּיא עֲרֵבָה מְלֵאָה חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת שֶׁלְּצִיר, וְדָג אֶחָד
טָהוֹר בְּאַחַת מֵהֶן כֵּלֵן מִתְּרוֹת; הָיוּ סְתוּמוֹת פֶּתַח אַחַת מֵהֶן
וְנִמְצָא בָּהּ דָּג טָהוֹר, שְׁנִיָּה וְנִמְצָא בָּהּ דָּג טָהוֹר כֵּלֵן מִתְּרוֹת:
וְהוּא שִׁיְהִיָּה רֵאשׁוֹ שֶׁלְּדָג וְשֶׁדְּרוֹ קָיָם, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נֶכֶד שֶׁהוּא
דָּג טָהוֹר.

כב. לפיכך אין לוקחין דגים מרצצין מלוחין מן הגויים, והן הנקראין טרית טרופה; ואם היה ראש הדג ושרדו נפר אף על פי שהוא מרצץ, מתר לקח אותו מן הגויים. גוי שהביא גרב שלחתכות דג שחתוכן שווה, והן נפרין שכלן מין אחד, ונמצא בחתכה אחת מהן קשקשין הרי כלן מתרות.

הלכות מאכלות אסורות פרק ד

א. האוכל כזית מבשר בהמה שמתה, או חיה שמתה, או עוף שמת לוקה, שנאמר "לא תאכלו כל-נבלה" (דברים יד, כא). וכל שלא נשחטה כראוי, הרי זו מתה; ובהלכות שחיטה, יתבאר השחיטה שהיא כראוי, ושאינה כראוי.

ב. אין אסור משום נבלה אלא מינין טהורין בלבד, מפני שהן ראויין לשחיטה, ואם נשחטו שחיטה פשרה, יהיו מתרין באכילה. אבל מינין טמאין, שאין שחיטה מועלת בהן בין שנשחטה, בין שמתה כדרךה, בין שחתך בשר מן החי ממנה, ואכלו אינו לוקה משום נבלה וטרפה, אלא משום אוכל בשר טמאה.

ג. האוכל עוף טהור חי כל שהוא, לוקה משום אוכל נבלה; ואף על פי שאין בו כזית, הואיל ואכלו כלו, לוקה. ואם אכלו אחר שמת, עד שיהיה בו כזית; ואף על פי שאין בכלו בשר כזית, הואיל ויש בכלו כזית, חייב עליו משום נבלה.

ד. האוכל כזית מבשר נפל בהמה טהורה, לוקה משום אוכל נבלה. ואסור לאכל מן הבהמה שנלדה, עד ליל שמיני, שכל שלא שהה שמונה ימים בבהמה, הרי זה כנפל; ואין לוקין עליו: ואם נודע לו שכלו לו חדשיו בבטן, ואחר כך נלד, שהן תשעה חדשים לבהמה גסה, וחמשה לדקה הרי זה מתר ביום שנלד. השליה שיצאת עם הולד, אסורה באכילה; והאוכלה פטור, שאינה בשר.

ה. האוכל כזית מבשר בהמה או חיה או עוף טהורין שנטרפו לוקה, שנאמר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, לכלב תשלכון אתו" (שמות כב, ל).

ו. "טרפה" (שמות כב, ל) האמורה בתורה זו שטרפה אותה חית היער, כגון ארי ונמר וכיוצא בהן; וכן עוף שטרף אותו עוף הדורס, כגון גץ וכיוצא בו. ואין אתה יכול לומר, שטרפה אותה והמיתה אותה שאם מתה, הרי היא נבלה; ומה לי מתה מחמת עצמה, או הפה בסוף והמיתה, או שברה ארי והמיתה. הא אינו מדבר אלא בשנטרפה, ולא מתה.

ז. אם הטרפה שלא מתה אסורה, יכול אם בא זאב וגרר הגדי ברגלו או בזנבו או באזנו, ורדף והצילו מפיו, יהיה אסור שהרי נטרף: תלמד לומר "ובשר בשדה טרפה". לכלב תשלכון אתו" (שמות כב, ל), עד שיעשה אותה בשר הראוי לכלב.

ח. הא למדת שהטרפה האמורה בתורה היא שטרפה אותה חית היער ושברה אותה, ונטת למות, ועדין לא מתה. אף על פי שקדם ושחטה, קדם שתמות הרי זו אסורה משום טרפה, הואיל ואי אפשר שתחיה ממכה זו הבאה עליה.

ט. נמצאת למד, שהתורה אסרה המתה והיא הנבלה; ואסרה הנוטה למות מחמת מכותיה, ואף על פי שעדין לא מתה והיא הטרפה. וכשם שלא תחלק במתה בין מתה מחמת עצמה, בין שנפלה ומתה, בין שחנקה עד שמתה, בין שדרסתה חיה והרגתה: כך לא תחלק בנוטה למות בין שטרפתה חיה ושברתה, בין שנפלה מן הגג ונשתברו רב צלעותיה, בין שנפלה ונתרסקו אבריה, בין שזרק בה חץ ונקב לבה או ריאתה, בין שבא לה חלי מחמת עצמה ונקב לבה או ריאתה או שבר רב צלעותיה וכיוצא בהן. הואיל והיא נוטה למות מכל מקום, הרי זו טרפה בין שהיה הגורם בידי בשר ודם, בין שהיה בידי שמים.

י. אם כן, למה נאמר בתורה "טרפה" (שמות כב, ל) דבר הכתוב בהווה: שאם לא תאמר כן, לא תאסר אלא שנטרפה בשדה; אבל אם נטרפה בחצר, לא תאסר. הא למדת, שאין הכתוב מדבר אלא בהווה; וענין הכתוב שהנוטה למות מחמת מכותיה, ואי אפשר לה לחיות מחמת מכה זו ואסורה. מכאן אמרו חכמים, זה הכלל כל שאין כמוה חויה, טרפה. ובהלכות שחיטה, יתבאר איזה חלי עושה אותה טרפה, ואיזה חלי אין עושה אותה טרפה.

יא. וכן החותך בשר מן החי, מן הטהורים הרי אותו הבשר טרפה; והאוכל ממנו כזית, לוקה משום אוכל טרפה: שהרי בשר זה, מבהמה שלא נשחטה ולא מתה; ומה לי טרפה אותה חיה, מה לי חתכה בסכין, מה לי בכלה, מה לי במקצתה. הרי הוא אומר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (שמות כב, ל) כיון שנעשת הבהמה בשר בשדה, הרי היא טרפה.

יב. בהמה שהיא חולה מחמת שתשש כוחה, ונטת למות הואיל ולא ארעה מכה באבר מאבריה הממיתין אותה, הרי זו מתרת: שלא אסרה תורה אלא כעין טרופת חית היער, שהרי נעשת בה מכה הממיתה אותה.

יג. אף על פי שהיא מתרת, גדולי החכמים לא היו אוכלין מבהמה שממהרין ושוחטין אותה כדי שלא תמות, ואף על פי שפרפסה בסוף שחיטה; ודבר זה אין בו אסור, אלא כל הרוצה להחמיר על עצמו בדבר זה, הרי זה משבח.

יד. השוחט בהמה חיה ועוף, ולא יצא מהן דם הרי אלו מתרין; ואין אומרין, שמא מתה היתה. וכן השוחט את הבריא, ולא פרפסה הרי זו מתרת. אבל המסכנת, והיא כל שמעמידין אותה ואינה עומדת אף על פי שהיא אוכלת מאכל הבריאיות אם שחטה ולא פרפסה כלל, הרי זו נבלה ולוקין עליה; ואם פרפסה, הרי זו מתרת, וצריך שיהיה הפרפוס בסוף השחיטה, אבל בתחלה אינו מועיל.

טו. כיצד הוא הפרפוס בבהמה דקה, ובחיה בין גסה בין דקה: בין שפשטה ידה והחזירתה, או שפשטה רגלה אף על פי שלא החזירתה, או שכפפה רגלה בלבד הרי זה פרפוס, ומתרת; אבל אם פשטה ידה ולא החזירתה הרי זו אסורה, שאין זו אלא הוצאת נפש.

טז. ובבהמה גסה: אחד היד ואחד הרגל בין שפשטה ולא כפפה, בין כפפה ולא פשטה הרי זה פרפוס, ומתרת; ואם לא פשטה, לא יד ולא רגל, ולא כפפה כלל הרי זו נבלה.

יו. ובעוף: אפלו לא רפרף אלא בעינו, ולא כשפש אלא בזנבו
הרי זה פרפוס. השוחט את המסכנת בלילה, ולא ידע אם
פרפסה או לא פרפסה הרי זו ספק נבלה, ואסורה.

יח. כל אסורין שבתורה, אין מצטרפין זה עם זה חוץ מאסורי
נזיר, כמו שיתבאר שם; לפיכך הלוקח מעט חלב, ומעט דם,
ומעט בשר בהמה טמאה, ומעט בשר נבלה, ומעט בשר דג
טמא, ומעט בשר עוף טמא, וכיוצא באלו משאר האסורין,
וצרף מן הכל כזית, ואכלו אינו לוקה, ודינו כדין אוכל חצי
שעור.

יט. כל הנבלות מצטרפות זו עם זו, ונבלה מצטרפת עם
הטרפה. וכן כל בהמה וחיה הטמאים, מצטרפין זה עם זה;
אבל בשר נבלה עם בשר בהמה טמאה, אין מצטרפין.

כ. ביצד: הלוקח מנבלת השור, ונבלת הצבי, ונבלת התרנגול,
וקבץ מן הכל כזית בשר, ואכלו לוקה; וכן אם קבץ חצי זית
מנבלת בהמה טהורה, וחצי זית מן הטרפה, או חצי זית מבשר
נבלה, וחצי זית מבשר מן החי מן הטהורה, ואכלו לוקה. וכן
בשר הגמל והחזיר והארנבת, שקבץ מכלן כזית, ואכלו לוקה.
אבל אם צרף חצי זית מנבלת השור, וחצי זית מבשר הגמל
אינן מצטרפין; וכן כל כיוצא בזה.

כא. וכן כל בהמה טמאה ועוף טמא, או דג טמא ועוף טמא
אין בשר שניהן מצטרף, לפי שהן שני שמות: שהרי כל אחד
מהן בלאו בפני עצמו, כמו שבארנו. אבל כל העופות הטמאין
מצטרפין, כמו שמצטרפין כל בהמה וחיה הטמאות. זה הכלל:
כל שאסורן בלאו אחד, מצטרפין; בשני לאוין, אין מצטרפין
חוץ מנבלה וטרפה, הואיל והטרפה תחלת נבלה היא.

כב. האוכל מנבלה וטרפה, או מבהמה וחיה הטמאים מן
העור, ומן העצמות, ומן הגידים, ומן הקרניים והטלפים, ומן
הצפרנים שלעוף ממקומות שמבצבץ משם הדם כשיחתכו,
ומן השליה שלהן אף על פי שהוא אסור, הרי זה פטור מפני
שאין אלו ראויין לאכילה; ואין מצטרפין עם הבשר לכזית.

כג. קבת הנבלה, וקבת הטמאה מתרת, מפני שהיא כשאר
טנופות שבגוף; ולפיכך מתר להעמיד בקבת שחיטת הנכרי,
ובקבת בהמה וחיה טמאה. אבל עור הקבה הרי הוא כשאר
המעיים, ואסור. עור הבא כנגד פניו שלחמור, מתר באכילה
מפני שהוא כמו הפרש ומי רגלים, שהן מתרין.

כד. יש עורות שהן כבשר, והאוכל מהן כזית כאוכל מן הבשר
והוא, שיאכל אותן כשהן רכים. ואלו שעורותיהן כבשרן עור
האדם, ועור החזיר שלישוב, ועור חטרת שלגמל שלא טענו
עליו משא מעולם ולא הגיע למשא שעדין היא רפה, ועור בית
הבשת, ועור שתחת האליה, ועור השליל, ועור האנקה והכוח
והלטאה והחמט; כל אלו העורות כשהן רפין הרי הן כבשר
לכל דבר, בין לאסור אכילה בין לטמאה.

כה. נאמר בשור הנסקל "ולא יאכל את-בשרו" (שמות כא, כח);
והיאך היה אפשר לאכלו אחר שנסקל, והרי הוא נבלה: אלא
לא בא הכתוב אלא להודיעך, שכיון שנגמר דינו לסקלה נאסר,
ונעשה כבהמה טמאה; ואם קדם ושחטו שחיטה כשרה, הרי

זֶה אֲסוּר בַּהֲנִיָּה, וְאִם אָכַל מִבְּשָׂרוֹ פְּזִית, לוֹקָה. וְכֵן כְּשִׁיֶּסֶקֶל,
לֹא יִמָּכַר וְלֹא יִתְּנֶנּוּ לְכָלֶבִּים אוֹ לְגוֹיִים; לְכָךְ נֶאֱמַר "לֹא יֵאָכַל
אֶת־בְּשָׂרוֹ". וּפָרַשׁ שֶׁלְשׁוֹר הַנִּסְקָל, מִתֵּר בַּהֲנִיָּה. נוֹדַע שֶׁהוּא
פְּטוּר מִסְקָלָה אַחֵר שֶׁנֶּגְמַר דִּינוֹ, כְּגוֹן שֶׁהוּזְמּוּ עֲדָיו יֵצֵא וְיִרְעָה
בְּעֶדֶר; וְאִם נוֹדַע אַחֵר שֶׁנִּסְקָל, הֲרִי זֶה מִתֵּר בַּהֲנִיָּה.